

7. Tvorba hrubého fixního kapitálu podle institucionálních sektorů

V průběhu let 1995-2004 došlo k výrazným změnám v participaci jednotlivých institucionálních sektorů na tvorbě hrubého fixního kapitálu v ekonomice České republiky.

Sektorové národní účty umožňují analyzovat tvorbu hrubého fixního kapitálu podle institucionálních sektorů za období 1995-2004 (v době zpracování této studie ještě nebylo sektorové členění za rok 2005 k dispozici). Pro účely této analýzy bude věnována pozornost především institucionálnímu subsektoru Nefinanční podniky pod zahraniční kontrolou, protože se jedná o segment ekonomiky ČR - zejména zpracovatelského průmyslu -, který v relativně krátkém čase získal a získává stále větší podíly na tržbách, především tržbách z přímého vývozu, na ziscích firemního sektoru, zaměstnanosti a jak bude z dalšího zřejmé, také na objemu investic. Veškeré propočty jsou z údajů v běžných cenách, tak jak jsou dostupné ze sektorových účtů nefinančních aktiv.

- **V nominálním vyjádření rostla v letech 1995-2004 česká ekonomika v průměru rychleji než investice**

V roce 1995 tvořily výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu v české ekonomice v běžných cenách 461,8 mld. korun, z čehož firemní sektor¹⁷ investoval 292,9 mld. korun a podílel se tak na úhrnném objemu investic v ekonomice ze 63,4 %. Na zbytku tvorby hrubého fixního kapitálu ve výši zhruba jedné třetiny celkového objemu investic v ekonomice participovaly finanční instituce (26,8 mld. korun, tj. 5,8 %) vládní instituce (77,1 mld. korun, tj. 16,7 %) a domácnosti (63,7 mld. korun, tj. 13,8 %).

V roce 2004 se uvedené poměry změnily v tom smyslu, že nárůst investic v ekonomice činil 58 % (na 729,3 mld. korun), u firemní sféry však jen 54 % na 451,7 mld. korun) - nejrychleji zvýšily své investice do fixních aktiv domácnosti (+94 % na 123,9 mld. korun) a také vládní sektor (+77 % na 136,4 mld. korun).

Z průměrných ročních temp růstu za období 1995-2004 vycházejících z údajů v běžných cenách je zřejmé, že ekonomika rostla rychleji než investice - zatímco HDP stoupal v průměru o 7,4 % ročně, tvorba hrubého fixního kapitálu jen o 5,3 %.

- **Podíl nefinančních firem klesl jen mírně**

I přes nejpomalejší nárůst ve srovnání s ostatními sektory si firemní sféra zhruba udržela svoji pozici i v roce 2004, když její podíl na úhrnu investic do české ekonomiky klesl jen nepatrně (o 1,5 p. b. na 61,9 %). O něco více oproti nefinančním podnikům klesl podíl investic finančních institucí na úhrnném objemu investic v ekonomice. Podíl investic vládního sektoru stoupl o 2. p. b. a podíl investic domácností o 3,2 p. b.

- **Efekty přímých zahraničních investic v podobě kapitálových vstupů**

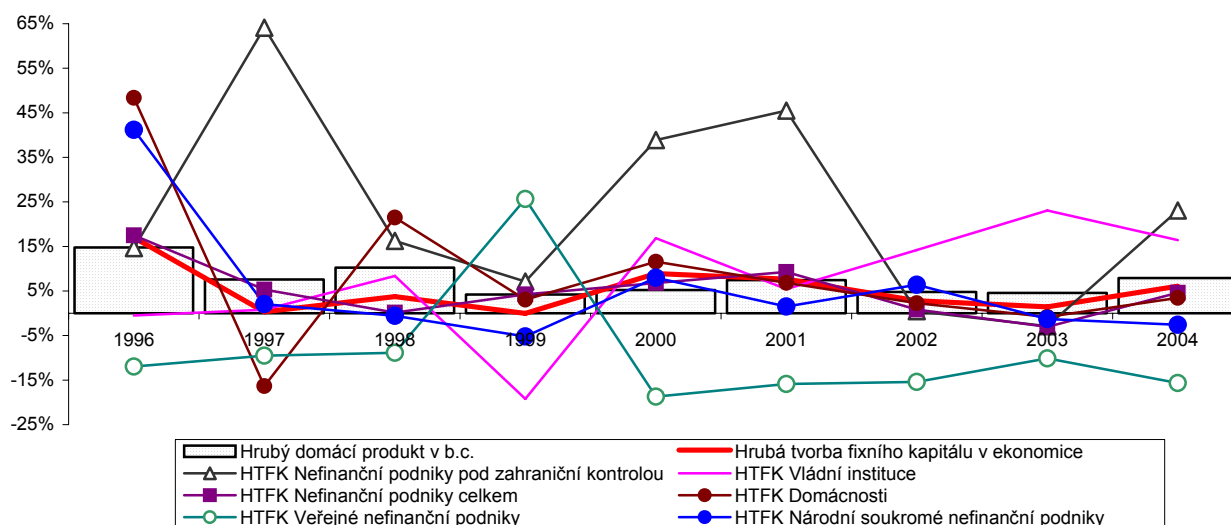
Česká republika je zahraničními investory oblíbena jako cílová země jejich hospodářských aktivit zejména v oblasti přímých investic. Na přelomu století až do roku 2002 patřila k zemím s nejvyšším přílivem přímých investic na obyvatele. Získání aktiv tohoto charakteru bývá zpravidla spojeno s dalšími investicemi do hmotných fixních aktiv (z převažujících cílových odvětví pro zahraniční investice pak v ČR především zpracovatelský průmysl, kde je jejich váha v mnoha parametrech nejvyšší).

Účty pořízení nefinančních aktiv pro institucionální subsektor nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou ukazují, že zde v objemech každoroční tvorby hrubého fixního kapitálu dominují přírůstky v pořízení nových fixních aktiv. Pořízení použitých hmotných fixních aktiv nepředstavuje hodnotově ani desetinu investic v podobě nových fixních aktiv a tento poměr je v podstatě stejný po celé období 1995-2004.

Ukazuje se tak, že Česká republika nepatří k zemím, u nichž by zahraniční investoři masivně pořizovali použité stroje a zařízení do svých zdejších akvizic.

¹⁷ Po pojmem firemní sektor se i v dalším rozumí sektor nefinančních podniků, tj. veřejných nefinančních podniků, národních soukromých nefinančních podniků a nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou.

Graf č. 34 Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu v jednotlivých institucionálních sektorech české ekonomiky (meziroční změny v %)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

7.1. Investice firem pod zahraniční kontrolou

- **V roce 2004 stouply oproti roku 1995 stouply investice cizích firem o 463 %, domácích soukromých o 52 % a veřejných firem o 60 % poklesly**

Mohutné kapitálové vstupy do české ekonomiky ze zahraničí ve formě přímých investic patrně zejména v závěru 90. let, se promítly obecně nejen v předávaném know-how, strategických vizích nových vlastníků a následné restrukturalizaci firem, ale také - s tím vším spojeno -, v objemech investic.

Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu se v segmentu nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou zvýšily za léta 1995-2004 zhruba šestkrát z 32,2 mld. korun v roce 1995 na 183,2 mld. v roce 2004. Takovýto nárůst investic (+463 %) ve srovnání s přírůstkem u národních soukromých nefinančních podniků (+52 %) a podstatným úbytkem u veřejných nefinančních podniků (-60 %) dokládá výrazné strukturální změny uvnitř segmentu nefinančních podniků. Ukazuje také směr, jímž se pomocí multiplikačního efektu transformují investice do hrubé přidané hodnoty v odvětvích se zahraničním kapitálem a následně do přírůstků hrubého domácího produktu České republiky.

- **Zcela mimořádná tempa ročních přírůstků investic cizích firem v ČR – v průměru každoročně o téměř čtvrtinu**

Investice nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou v České republice rostly v období 1995-2004 průměrným ročním tempem 23 %, což je dynamika zcela mimořádná. Naproti tomu investice domácích soukromých firem stouply ročně v průměru o 5,5 %. V obou případech se však jedná o vyšší průměrné tempo než průměrné tempo úhrnně investovaných prostředků do české ekonomiky (5,3 %).

Příčinu nižšího průměrného tempa investic nefinančních podniků oproti průměru za ekonomiku lze najít v již zmíněném poklesu investic u veřejných nefinančních podniků, které se každoročně snižovaly v průměru o 8,9 %.

Průměrný meziroční růst objemu investic ve výši 5,3 % byl na jedné straně výsledkem již zmíněné mírně nižší dynamiky investic nefinančních podniků celkem (+5,1 %) a každoročního poklesu v průměru o 5,4 % u investic finančních institucí, na druhé straně pak zřetelně vyšší průměrné dynamiky investic v sektoru vládních institucí, tj. ústředních, místních a fondů sociálního zabezpečení (+7,3 % ročně) a výrazně vyšší dynamiky tvorby hrubého fixního kapitálu v sektoru domácností.

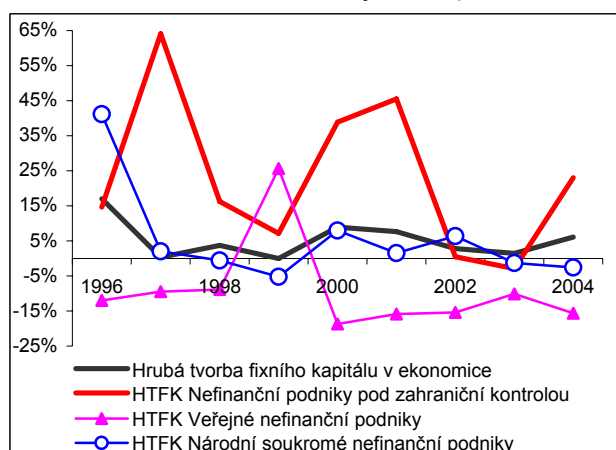
- **Pouze firmy pod zahraniční kontrolou dokázaly za léta 1995-2004 zvýšit svůj podíl investic na HDP, ostatní sektory zaznamenaly pokles či stagnaci**

Zajímavý pohled poskytuje i poměrné vyjádření objemu investic v daném roce u jednotlivých institucionálních sektorů k objemu hrubého domácího produktu. Úhrnná čísla představují v podstatě míru investic počítanou z údajů v běžných cenách, poměry za sektory pak ukazují, že v roce 1995 se investice firemního sektoru podílely na HDP z 20 %, v roce 2004 pak jen ze 16,2 %. Finanční instituce participovaly svými investicemi na HDP v počátečním roce období 1995-2004 nejprve 1,8 procenta, v koncovém pak jen 0,5 procenta obdobně investice vládního sektoru (5,3 %, resp. 4,9 %). Podíl sektoru domácností fakticky stagnoval (4,3 %, resp. 4,5 %).

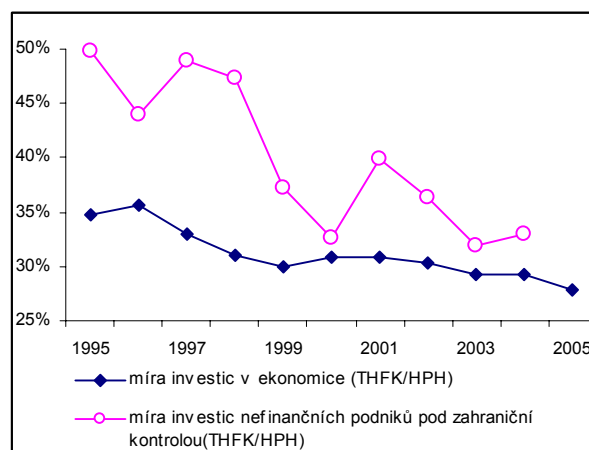
Ve vztahu k uvedeným číslům se obdobné propočty za nefinanční podniky pod zahraniční kontrolou opět výrazně vymykají – jestliže v roce 1995 představoval objem investic tohoto institucionálního subsektoru pouhá 2,2 % HDP (u domácích soukromých podniků 10 % HDP), pak v roce 2004 činil tento poměr již 6,6 % HDP (u domácích firem poklesl na 8 % HDP).

Zahraníční firmy tak představovaly jediný segment v české ekonomice, který dokázal v průběhu let významně zvýšit podíl investovaných objemů peněz k HDP.

Graf č. 35 Investice jednotlivých typů nefinančních podniků (meziroční změna v % z údajů v b.c.)

Graf č. 36 Míra investic (v % z údajů v b.c., tvorba hrubého fixního kapitálu/HDP)

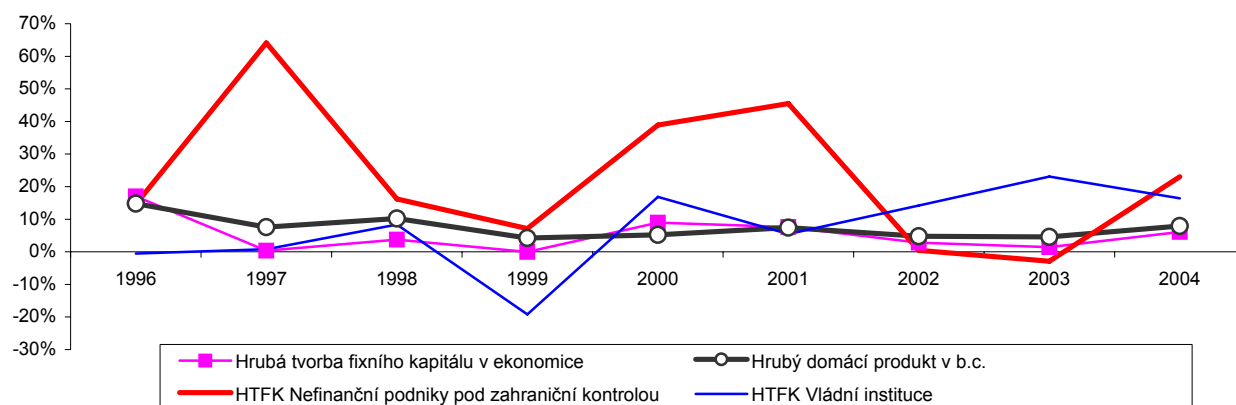
Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

- **Firmy pod zahraniční kontrolou pořizují v drtivé většině nová hmotná fixní aktiva**

Jestliže v roce 2004 činila tvorba hrubého fixního kapitálu u nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou v České republice 183,2 mld. korun, pak nová hmotná fixní aktiva činila z tohoto objemu 179,1 mld. korun. Na pořízení použitých hmotných firem vynaložily tyto firmy 13,8 mld. korun. Nová hmotná fixní aktiva tak participují na objemu investic firem pod zahraniční kontrolou z více než 97 %.

Pořizování nehmotných fixních aktiv ze strany těchto firem aktiv činilo v roce 2004 jen asi zhruba 9,2 mld. korun a pořízení použitých nehmotných fixních aktiv bylo zcela zanedbatelné (0,1 mld. korun).

Graf č. 37 Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu firem pod zahraniční kontrolou a vládních institucí (meziroční změny v %)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

Dílčí závěr:

Míra investic u firem pod zahraniční kontrolou v české ekonomice klesá podstatně rychleji, než míra investic měřená za ekonomiku jako celek (v obou poměrových ukazatelích míry investic jde o poměry tvorby hrubého fixního kapitálu k hrubé přidané hodnotě). Znovu se tak potvrzuje skutečnost, že vysoká míra investic v jisté fázi ekonomického vývoje je nevyhnutelná a s postupným trendem ke stále větší vyspělosti, projevující se i výši vytvořeného produktu, pak míra investic klesá.